

Tasa-arvo ja työelämävaliokunta 5.4 2017

TYÖVOIMAPALVELUT MAAKUNTAUUDISTUKSESSA HE 15/2017

Joensuun kaupungin huomioita:

- *paikallisten olosuhteiden ja asukkaiden hyvinvoinnin merkitys työvoimapalvelujen vaikuttavuuteen*
- *yhteen sovitettavat palvelut työllisyyden edistämässä*
- *kunnan olemassa olevat palvelut työttömille kuntalaisille*
- *kunnan mahdollisuus koordinoida asukkaiden monialaisia palveluprosesseja*

Joensuun kaupunki on lausunut hallituksen esitysluonnoksesta liittyen maakuntauudistukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen sekä niihin liittyviin lakeihin 7.11.2016. Työvoimapalvelujen osalta lausunnossa on todettu, että maakunnilla ja kunnilla tulee olla oikeus sopia ELY-keskuksilta ja TE-palveluilta siirtyvien tehtävien järjestämisestä keskenään. Kunnilla täytyy säilyttää mahdollisuus toimia palvelujen järjestäjänä, mikäli kunnilla on riittävät resurssit tehtävien hoitamiseksi. Erityisesti palvelujen järjestämismahdollisuus tulisi olla suuremmilla kaupungeilla, kuten maakuntien keskuksilla. Palvelujen järjestäminen tukee kuntien elinvoimaan ja alueelliseen kehittämiseen liittyviä tehtäviä.

Työvoimapalveluihin liittyen Joensuun kaupunki tarkoittaa kunnan roolia työllisyyttä edistävien palvelujen järjestäjänä sekä palveluja käyttävien kuntalaisten edunvalvojana maakuntiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvien lakiesityksen pohjalta. Lausunnossa otetaan huomioon myös tiedossa oleva alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluita annettu lakiesitys erityisesti yksilöasiakkaan näkökulmasta.

Maakunta- ja kasvupalvelulakiesitysten mukaan kunnan tehtävänä on vasta laaja-alaisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sekä paikallisesta elinvoimasta ja työllisyydestä. Yritysten ja yksityishenkilöiden työvoimapalvelujen tarve muodostuu paikallisten olosuhteiden perusteella: alueiden elinvoima, työllistymisen mahdollisuudet sekä asukkaiden hyvinvointi määrittävät vaikuttavien työvoimapalvelujen sisältöjä. Varsinaisten TE-palvelujen lisäksi yksityishenkilöiden kohdalla tärkeimpänä työllisyyttä edistävänä palveluna ovat sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Sosiaali- ja terveystyöpalvelujen lisäksi myös kunnan muut palvelut, kuten sivistys- ja vapaa-aikapalvelut, ovat tärkeitä asukkaiden osallisuuden ja työllisyyden edistäjiä. Usein yksilöiden työllistymistä edistää parhaiten eri palveluista yhteen sovitettu kokonaisuus.

Kunnan rooli erityisesti työttömien osallisuuden ja työllistymisen edistämässä on merkittävä. Kunnalla on mahdollisuus tarjota asukkailleen kuntouttavaa työtoimintaa sekä työkokeilu- ja palkkatukityöllistymisen mahdollisuuksia. Kunnan ollessa keskeinen toimija asiakkaille on voitu räätälöidä työllistymisen polkuja esimerkiksi kunnan työpajalla järjestettävästä kuntouttavasta työtoiminnasta hallintokunnassa toteutuvaan palkkatukityöhön. Kunnan työllisyyspalveluissa on tarjottu myös yksilöllistä tukea ja valmennusta asiakkaille sekä verkostoiduttu yritysten ja kolmannen sektorin kanssa erilaisten työllistymismahdollisuuksien lisäämiseksi. Työvoimapalvelujen eriyttämisessä maakunnan järjestämiseksi ja erillisten toimijoiden tuottamiseksi kokonaisuudeksi riskinä on erkaantua paikallisista olosuhteista ja todellisista työllistymisen mahdollisuuksista.

Tällä hetkellä kunta vastaa työttömyyden pitkittymisestä myös taloudellisesti osallistumalla työmarkkinatuen kustannuksiin. Mikäli kunta vastaa kustannuksista myös tulevaisuudessa, tulee sillä olla vaikutusmahdollisuuksia pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn myös henkilöasiakkaiden kohdalla. Pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy vaatii eri palvelujen oikea-aikaista kohdentumista sekä paikallisten mahdollisuuksien tuntemista.

Joensuussa on kokeiltu syksystä 2016 lähtien työttömien kuntalaisten monialaista palvelutarpeen arviointia ns. yhteisarviointina. Arviointiin on osallistunut asiakkaita, jotka eivät ole hyvinvointia tukevien palvelujen, esimerkiksi monialaisen yhteispalvelu TYP:n, asiakkuudessa. Asiakkaan lisäksi yhteisarvioinnissa on ollut läsnä TE-hallinnon, sosiaalityön ja kunnan työllisyyspalvelujen asiantuntijoita. Yhteisarvioinnin avulla on pystytty vaikuttamaan kuntalaisen hyvinvointivajeisiin sekä järjestämään työllistymistä tukevia toimenpiteitä ennen työttömyyden pitkittymistä. Kunta haluaa myös jatkossa mahdollisuuden innovoida ja kokeilla uusia mahdollisuuksia kuntalaisten työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi paikalliset olosuhteet huomioon ottaen.

Eri toimijoiden työllisyyttä edistävien palvelujen toimivuus ja tarkoituksenmukainen kohdentaminen on ollut osin haasteellista, vaikka palvelutarjontaa on kehitetty huomioiden asiakkaiden erilaisia lähtökohтия ja elämäntilanteita. Lakiesitysten valinnanvapaus ja digitaalisten palvelujen tuottamat mahdollisuudet eivät palvele kaikkia kuntalaisia, vaan voivat lisätä eriarvoisuutta niiden asukkaiden kohdalla, jotka eivät toimintakykynsä tai muiden syiden takia kykene valitsemaan hyvinvointiaan parhaiten edistäviä palveluita. Rajallinen mahdollisuus valita hyvinvointiin vaikuttavia palveluita vaikeuttaa osallisuutta ja heikentää työllistymistä. Mikäli vastuu oikein kohdennetuista palveluista ja monialaisten palvelujen yhteensovittamisesta on aina asiakkaalla itsellään, on riski eriarvoisuuden lisääntymiselle ja hyvinvointierojen kasvamiselle suuri.

Yksi mahdollisuus asiakaslähtöiseen palvelujen hallintaan olisi kunnan järjestämisvastuu asukkaidensa palvelutarpeen arvioinnista sekä palvelujen koordinoinnista. Mallissa maakunta järjestäisi palvelut, kunta puolestaan vastaisi asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista, palvelujen yhteensovittamisesta sekä koordinoinnista kuntalaisten edun mukaisesti. Vastuu kuntalaisten yksilökohtaisten palvelukokonaisuuksien räätälöinnistä ja niiden tarkoituksenmukaisesta toteutumisesta olisi kunnalla. Kunnan tehtävänä olisi arvioida asiakkaan palvelutarvetta sekä antaa tukea, neuvontaa ja ohjausta asiakkaalle valitsemaan elämäntilanteeseen sopivia palveluita. Kunnan koordinoinnilla olisi mahdollisuus välttää päällekkäisten palvelujen käyttöä sekä suunnitella saumattomia palveluketjuja eri sektorien tuottamien palvelujen välillä. Kunnan velvollisuutena olisi myös huomioida kuntalaisten yksilökohtaiset lähtökohdat palvelujen käyttöön antamalla ohjausta esimerkiksi sähköisten palvelujen hyödyntämisessä.

Asiakaskoordinoinnin mahdollistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 13 §:n maakunnalle määräämät asiakkaiden palvelujen yhteensovittamiseen liittyvät tehtävät siirrettäisiin kunnan vastuulle. Myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää osaamista tulisi olla kuntien käytettävissä monialaiseen palvelutarpeen arviointiin ja palvelujen koordinoimiseen. Kuntalaisten palvelu olisi luonteeltaan kokonaisvaltaista ja jatkuvaa, minkä vuoksi myös maakuntalain 6 § 1 mom. maakunnalle määritellyt elinikäisen ohjauksen tehtävät siirtyisivät kunnan asiakaskoordinointiin liittyviksi tehtäviksi. Asiakasprosessien ollessa kunnan ohjauksessa ja seurannassa kunta saisi myös suoraa tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä paikallisten elinkeinojen tukemiseen liittyvissä tehtävissään.